

הנדון: דרישה לשיפור דחוף בפרישת הרשת הסלולארית ביישובי הבדואים בדרום.

מר כהן הנכבד שלום רב,

אנו פונים אליך בדחיפות לנוכח תלונות קשות של תלמידים, הורים, ומורים ביישובי הבדואים בנגב, כי אינם מסוגלים לבצע בימים אלו "למידה מרחוק" מקוונת כלל, או שאינה מתבצעת ביעילות, בשל פערים של רמת כיסוי, איכות שידור רמת הקליטה או קיבולת משתמשים ברשתות הסלולאר ביישובים אלו.

ולהלן נפרט:

רקע: רשת הסלולאר וחובת האוניברסליות

1. משרד התקשורת אמון מתוקף פקודת הטלגראף וחוק התקשורת (בזק ושידורים) על מתן רישיונות לתאגידים זכיינים המפעילים מערכות של מוקדי שידור להפעלת שירותי בזק ארציים נייחים, ובכלל זאת הצבת מתקני שידור ברשת הסלולארית. כיום, גובר ברשת השימוש בטכנולוגיות דור 4. זרימת הנתונים ברשתות מתגברת במהירות. והשימושים מגוונים.
2. במסגרת הרישיון נדרשים התאגידים להבטיח כיסוי כ- 99% משטחי היישובים בישראל, בקיבולת הולמת, ברמת קליטה ראויה וכן באיכות שידור מתאימה, ובפרט מיעוט שיחות נופלות או חסומות. **על התאגידים מוטלת חובת האוניברסליות, כלומר מתן שירות לכל מבקש.**

מאמץ לאומי ל"למידה מרחוק"

3. החל ביום 15 במרץ 2020 ולנוכח משבר מגפת הקורונה, אמורים התלמידים בישראל לחבור לפעילות "למידה מרחוק" במתכונות שונות, באמצעות כ-36 אולפני שידור שמפעיל משרד החינוך במסגרת מערך שידורים לאומי בערבית ובעברית, וכן באמצעות מערך מיוחד לגנים ומערך ללומדים לתעודת הבגרות, לרבות כיתות וירטואליות ואינטראקטיביות. לכך נוספים תכנים המונגשים לצבור בערוצי הטלוויזיה בכבלים, תכנים בספרים דיגיטאליים ועוד. מערך זה מלווה בפעילויות שמארגנים בית הספר והמורים בפלטפורמות שונות, כגון פעילות בפורטל בית הספר או ניהול שיעור במתכונת זום. מערכת החינוך מציעה לא פחות מ- 20,000 יחידות לימוד מקוונות.
4. מאמץ לאומי כביר מושקע בהבטחת המשך שגרת לימודים החל בחודש מרץ וכלה, לפי הנחות העבודה הנוהגות כעת, בראשית חודש יוני. מטרת המאמץ למנוע מחיקה של מחצית שנת הלימודים, הכרוכה בעלויות יקרות למשק ובנזק כבד למערכת החינוך ולתלמידים. על ההשקעה בתשתיות, בפיתוח תכנים ובהטמעת אופני למידה וסביבות למידה נוספות עלויות הפעלה נכבדות.
5. מורים רבים נרתמים למשימה באופן מרשים. ומאות אלפי תלמידים מתמודדים עם הקשיים המגוונים הכרוכים במעבר למדיה דיגיטלית ובהתרגלות לאופן למידה חדש, ומצליחים לבצע את המשימות המוטלות עליהם. לפי נתוני משרד החינוך, בימי השיא השתמשו בתוכן הדיגיטאלי שמציע המשרד עד 718 אלף תלמידים ביום. זאת, חרף קשיי גישה ותקלות אחרות.

הפגיעה בלמידה ביישובי הבדואים

6. ואולם בפועל לצערנו אנו למדים, כי מורים ותלמידים רבים ביישובים הבדואים אינם מסוגלים להתחבר לרשת האינטרנט, ולחלופין מתקשים מאד לשמור על קשר רצוף ותקין בשל חסימות ונתקים. במקביל הם נתקלים גם במחסום בשל פרישה מוגבלת של רשתות הכבלים. זאת, גם כאשר יש בידם מחשבים וציוד מתאים (ולרבים מהם אין) וגם כאשר זמן המחשב מתחלק במשורה בין משתמשים רבים.
7. כך, למשל, ברהט, העיר השנייה בגודלה בנגב, ובה כשבעים אלף תושבים, קיימים קשיי גישה רבים לסלולאר בשכונות הבאות: שכונה 19, שכונה 20, שכונה 21, שכונה 22, שכונה 24, שכונה 26, ושכונה 27. במקביל נמנעה חברת הוט משך שנים מפרישת רשת כבלים ברהט, בשל ויתור מקומם של משרד התקשורת על מימוש חובת הזכייין. עקב כך התושבים מנועים משירות אינטרנט

באמצעות הרשת הסלולארית, ובד-בבד נשללת מהם זכותם לשירות איכותי ומהיר בתשתיות הכבלים, והם נאלצים להסתפק בגלישה זחלנית במהירות 10 מגהבייט. ור' בג"צ 4159/18 עמותת הצלחה ואח' נגד שר התקשורת ואח' וכן ת"צ 69819-09-16 ד"ר עוואד אבו פריח נגד הוט טלקום. ראוי להדגיש כי רהט היתה נתונה בשנים האחרונות שוב ושוב להשבתה עקב העימות ברצועת עזה, ולמרות זאת לא הושלם חיבורה לרשת שיש לה תפקיד מרכזי בשעת חירום.

8. מצב זה של כיסוי חלקי ואיכות שידור גרועה הינו חמור בימים כתיקונים, ומשבש את יכולת התקשורת ביחס לצרכי שגרה שחלקם חיוניים, כגון צרכי עבודה ולימודים או השתתפות בחיים הדמוקרטיים, וחלקם צרכים שבגדר פיקוח נפש, כגון הזמנת אמבולנס במצבי מצוקה בריאותית. מצב זה מונע מהצרכנים ליהנות מהרשת שמופעלת בתוקף רישיון ציבורי, ואמורה להבטיח שירות הולם לכל. ידוע לנו כי הסוגיה עלתה במפגש בינך לבין ראשי היישובים בנגב.
9. כעת, נוספת לכך הפגיעה הקשה הנובעת מהנתק של התלמידים מתהליכי למידה מרחוק משך מחצית השנה, ובתוך כך גם הדרתם מתהליכים לימודיים וחינוכיים שלהם נודעת במצב המשבר הנוכחי גם משמעות של תמיכה רגשית וחברתית, ושמירה על שלומם הנפשי, בין השאר באמצעות שמירת קשר עם המסגרת החברתית והלימודית, שמירה על סדר יום פעיל ועוד.
10. חשוב להדגיש כי רבים מהתלמידים יידרשו בסוף שנת הלימודים להתמודד עם בחינות הברגרות. כך הפער בין הנהנים משירותים דיגיטאליים באופן סדיר, לאלו שאינם נהנים מהם, להבדל קריטי שנודעת לו השפעה על סיכויי ההצלחה בלימודים והמוביליות החברתית והתעסוקתית בהמשך. קשיים אלו נוגעים גם לסטודנטים הבדואים במכללות ובאוניברסיטאות, העתידים להתמודד עם בחינות סיום המחצית וסיום השנה, וחלקם אף בבחינות לסיום התואר האוניברסיטאי.
11. מערך הלימודים המקוונת אינו כולל מענה של ממש לאוכלוסיית התלמידים, שאינם מחוברים לרשת האינטרנט, ובכך מפקיר אותם בנסיבות הקיימות לתקופה ארוכה של נתק.
12. יצוין בנוסף, כי רבבות התלמידים הבדואים לומדים בכפרי המועצות האזוריות ובכפרים בלתי מוכרים, שברובם לא פרושה רשת סלולארית, והגישה לאינטרנט מוגבלת מאד. לפיכך, פלח זה של התלמידים, שמצבם הכלכלי-חברתי קשה במיוחד, משולל אפשרות ללמוד מרחוק וככל הנראה נגזר עליו אבדן כמחצית שנת לימודים, בצד אבדן תמיכה חברתית ולימודית.
13. אמנם, משרד החינוך, אוניברסיטאות, מכללות וגורמים נוספים נקטו בחודש האחרון באמצעים שונים להקלת המצוקה, כגון חלוקת ציוד קצה וציוד המקל על הגישה לרשת, ואולם אמצעים אלו משרתים רק קומץ תלמידים וסטודנטים.
14. **אין בכך כדי לכסות על הפגיעה המתמשכת בזכות לחינוך, בזכות לשוויון, כמו גם בזכותם של התלמידים לתמיכה חברתית ורגשית בעת מצוקה.**

חומרת הפגיעה בתלמידים מקהילות מוחלשות

15. פגיעה זו חמורה במיוחד בקרב תלמידים הסובלים ממצוקה חברתית- כלכלית, ו- 76% מהם ממוקמים מתחת לקו העוני. רבים מהתלמידים הללו סובלים מרמת הישגים נמוכה בשל שירותי חינוך כושלים ומפלים, ובתי הספר שלהם מתאפיינים בשיעורי נשירה גבוהים במיוחד.
16. תלמידים אלו הם לעיתים מזומנות גם אלו שאין ברשותם מחשבים וציוד אחר באיכות הדרושה, ואינם מחוברים לרשת, ואילו הוריהם מתקשים לסייע להם ולהדריכם בעת הלימודים המקוונת בשל פערי רקע השכלתי ואוריינות דיגיטאלית. תלמידים נזקקים אלו מפסידים בעת חירום גם תמיכה מקצועית רגשית ולימודית, ואף ארוחה חמה במסגרות החינוך.
17. אלו גם התלמידים, שהוריהם יתקשו לממן שיעורי עזר ושיעורי השלמה, על מנת לפצותם ולסגור את הפער הלימודי הנצבר, וכן יתקשו במימון תמיכה מקצועית במישור הרגשי במידת הצורך.
18. **ארגונים כגון אונסקו ו- OECD הדגישו את הפגיעה בשוויון הכרוכה בלימוד מרחוק ביחס לתלמידים שאינם מחוברים לרשת, המתרחשת בעתות שגרה, ועל אחת כמה וכמה בחירום.**

הפגיעה הרחבה בילדים ובסביבתם המשפחתית

19. נציין, כי במהלך המשבר הנוכחי, שאין עד כה צפי לסיומו, הנתק מהרשת פוגע גם בזכותם של הילדים לעשות שימוש באינטרנט להנאה ולחוויה, ליצירת קשר עם מסגרות חברתיות, להעשרה תרבותית ולהפגה רגשית בתקופת המשבר, בה הם מסתגרים בחדרה בבתיהם.
20. בד-בבד נפגעות גם זכותם של ההורים לעבוד מהבית וכן לתקשר עם בני משפחה מרוחקים או מבודדים, וזכותם של קשישים לעמוד בקשר עם יקיריהם בעת "בידוד". לכך השלכות רבות משקל על כלכלת המשפחה ועל המצוקה הרגשית בקרבה. ומצב זה פוגע אף הוא בילדים, החווים את המצוקה בסביבתם המשפחתית כשהם מסוגרים בביתם.
21. הבטחת גישה ראויה לאינטרנט, וכן הבטחת זמינות של קווים טלפוניים לרבות קליטה ראויה ביישובים המצוינים נחוצה מאד להבטחת ביטחון של נשים החיות בצל אלימות גוברת והולכת בתקופת משבר הקורונה. יש לפעול להבטחת גישה ראויה וקלה לנשים להוצאת טלפונים דחופים, כגון פנייה למשטר ולמד"א, וכן גישה לוואטסאפ שתאפשר תקשורת עם נשות מקצוע ובני משפחה בעת הצורך.

סיכום

22. משרד התקשורת מיהר והורה על הקלות לתאגידיים הזכיינים לנוכח מצב החירום, לרבות חריגות מהחובות הקבועות ברישיון ההפעלה. אנו סבורים, כי בד-בבד, עליו להטיל עליהן משימות כמתחייב מהצרכים החיוניים הנובעים מהמצב.
23. אשר על כן אנו תובעים ממך בזה **להורות מיידית וללא דיחוי לתאגידיים הזכיינים לבצע תוכנית לסגירת פערים בתחום הפרישה בכל יישובי הבדואים המוכרים**, לרבות העיר רהט, שש העיירות הבדואיות הוותיקות, ואחד עשר יישובי המועצות האזוריות אלקסום ונווה מדבר. זאת, כמובן בפרישה זהירה המביאה בחשבון את ההגנה על בריאות התושבים.
24. בנוסף, נבקש להעיר, כי בהיעדר מענה עד ליום 18/4/2020, נהיה אנוסים לשקול צעדינו לנוכח דחיפות הפגיעה האמורה בזכויות וחומרתה, לרבות צעדים משפטיים.

בברכה,

חיה נח, מנכ"לית פורום דו קיום בנגב- לשוויון אזרחי
סולטאן אבו עוביד, מנהל שתיל- הקרן החדשה לישראל בבאר שבע, תושב לקיה
עו"ד אלה אלון, מנכ"לית עמותת איתך-מעכי
גימאל אלקרינאווי, מנכ"ל עמותת השחר החדש, רהט
אברהים חסנאת, מנכ"ל עמותת קפא, רהט
אמל אלנסאסרה, עמותת סידרה, לקיה.
ד"ר מיכל קומס, מנהלת מרכז רותם (צעירות-פרקטיקה-מחקר)
כאמל אבו כאף, יו"ר ועד מקומי אום בטין
חאלד טללקה, יו"ר ועד ההורים העירוני, רהט.
עו"ד טלב אלסאנע, ח"כ לשעבר, לקיה.
גיומעה אזבארגה, ח"כ לשעבר, לקיה.
עו"ד אנסאף אבו שארב, באר שבע.
עו"ד שאחדה אבן ברי, באר שבע.
ד"ר עוואד אבו פריח, מרצה במכללת ספיר ויועץ בתחום החינוך, רהט
סלאמה אבו כאף, אום בטין
סאלח אזבארגה, כסיפה
מוחמד זנון, ביר הדאג'

למענה: חיה נח, מנכ"לית פורום דו קיום בנגב- לשוויון אזרחי, noach30@gmail.com, טל. 050-7701119.

העתקים:

שר התקשורת, השר דוד אמסלם.
היועץ המשפטי לממשלה, ד"ר אביחי מנדלבלט.
מנכ"ל משרד החינוך, מר שמואל אבוהב.

מנהל מחוז הדרום, משרד החינוך, מר רם זהבי.
סמנכ"ל משרד התקשורת לפיקוח ואסדרה, מר איתן כסיף
היועצת המשפטית, משרד התקשורת, עו"ד דנה נויפלד.
ראשי רשויות מקומיות בדואיות – רשימה.
מרכז עדאלה, עו"ד סאוסן זאהר.
האגודה לזכויות האזרח, עו"ד סנאא אבן ברי.
עו"ד אסף פינק, ירושלים.